

Leo



Filmen *Leo* handlar om manlighet och våld. Vad som händer i en människa som drabbas av ett rått och brutalt våld, hur man går vidare i livet. En film som landar mitt i den debatt som finns idag i Sverige efter en serie, till synes oförklarliga, tragiska våldsdåd. Debatten har också kommit att handla en hel del om synen på manlighet. Vad är manlighet? Hur ser sambandet mellan styrka, våld och manlighet ut?

Rekommenderad från åk 9 & gymnasiet

EN FILMHANDLEDNING AV
ANDREAS HOFFSTEN

Handling

Leo fyller 30 år. De närmaste kompisarna är där och firar honom. Även hans mamma och flickvännen Amanda är där. Tillsammans har de samlat ihop till presenten, en digitalkamera. Det är dans och skämt, en trivsamt fest in på småtimmarna.

Efteråt vandrar Leo och Amanda smånojsande hemåt i natten genom staden. De är bägge fulla. Leo går in på toa-

letten på en restaurang. Samtidigt utanför blir Amanda antastad av en alltmer aggressiv man som säger att han ser att hon vill ha honom och att han brukar få som han vill. "Kan inte du gå", säger Amanda. "Nej, inte förrän jag är klar med dig", svarar mannen.

Leo kommer ut och det blir bråk. Mannen skallar Leo, det skriks och hotas. Leo och Amanda går därifrån, Leo blöder och Amanda vill att de går till sjukhuset. Så kommer mannen och hans kamrat tillbaka i en bil som med skrikande däck bromsar in och de bägge männen kastar sig ur med pistoler som de hotar Leo med. I tumultet brinner två skott av. Klipp till Leos kompisar Josef och Shahab som är på väg in på sjukhuset och den avdelning där Leo ligger. Han är omplåstrad för näsan samt ett skott i benet men mår psykiskt mycket dåligt och anklagar sig själv för vad som hänt. "Jag har aldrig varit så rädd", säger han. När Josef och Shahab skall gå in till Amanda, som blev skjuten i magen, förstår vi att det är kritiskt, hon körs ut för omedelbar operation ... och innan nästa klipp hör vi sorgen orgelmusik på ljudbandet.

Efter Amandas begravning kör vännerna ut Leo till kyrkogården där han i djupaste förtvivlan skriker ut sin smärta vid Amandas grav.

Två liv slagna i spillror.

I bilen efteråt säger Leo att han skulle vilja döda dom där jävla fittorna! Shahab och Josef försöker bryta stäm-



ningen och föreslår att de ska åka och bowla. Men Leo vill inte, eller orkar inte. "Ska vi åka nånstans", föreslår Shahib. "Vi ställer upp på vad som helst", flikar Josef in. Men Leo vill inte, han bara förebrår sig själv: "Jag stod där som en feg råtta. Jag pissa på mig." Sen ber han, "ni måste hjälpa mig, jag klarar inte av det här längre."

Leo kommer i konflikt på jobbet. Han säger ifrån och försvarar en arbetskompis i restaurangköket som anklagas för att missköta jobbet. Han börjar slåss med chefen och avskedas på stående fot.

Leo förhörs av polisen. Han erkänner allt och frågar samtidigt hur det går med utredningen efter mordet på Amanda. Polismannen svarar undflyende, men säger att de arbetar för full. Utanför väntar Josef och Shahab. "Låt mig vara ifred", säger Leo. "Nej, vi tänker inte lämna dig ifred!" svarar Josef och frågar varför han inte går hos psykologen mer.

I nästa klipp sitter Leo hos psykologen. Han berättar att han slutat jobbet och att han mest är hemma och tänker. Sen ser vi Leo hur han lagar torftig mat och bara sitter hemma och stirrar tomt framför sig. I en drömscen har han ömt sex med Amanda.

Han äter middag hemma hos sin mamma. Hon frågar hur han mår och Leo svarar att det är okey. Men mamman säger gråtande att det är ju inte okey; "Du är aldrig glad."

Kompisarna bowlar, de smågnabbas om hur man bäst slår en strike. Plötsligt tittar Leo upp, som om han plötsligt får syn på någon han känner igen. I följande scen sitter Leo åter hos psykologen. "Du måste göra något", vädjar han "jag känner bara mer och mer hat. De där idioterna har ockuperat mitt huvud. Jag vill döda dem." Menar du i verklig handling? "Ja, tänk om jag mår bättre då?", svarar Leo och far upp och säger att han vill hämnas varpå han slår näven i bordet och går därifrån.

I ännu en drömscen plågar Leo mördaren genom att sticka kniven i hans fötter och ansikte.

Lite senare kommer Josef upp till Leo där Shahab redan är. Vi förstår att de har talat tidigare om att skaffa en pistol. Josef brusar upp och säger att det kommer inte att

lösa någonting, du kommer inte att må bättre av att själv ta till våld. Att tänka så är en sak, att göra en helt annan. "Ingen här skall döda någon, det är inte vi!". Scenen slutar med att Leo frågar Shahib om han kan fixa ett vapen. Shahab nickar tyst.

Josef berättar för sin pappa Habib. De sitter hemma i soffan och talar om våldet och Leos förtvivlan. Pappan säger att det är starka krafter i görningen när man kränks så som människa. Det är lätt för oss att säga att han tänker fel. Men man kan inte göra rätt med att möta ett fel med ett nytt fel.

Men, förstås, både Josef och Shahab ställer upp för Leo. De övningskjuter ute i ett skogsparti med den nya pistolen. Kort därefter ser vi dem i den röda bilen. De har spårat upp en av förövarna och Leo är säker på att det är rätt person. De tar på sina rånarluvor och går fram mot huset. De går in i det flotta huset men allt går fel. Efteråt, sen de bränt sina kläder på en tipp, kör de fort mot sjukhuset. I baksätet ligger Josef, allvarligt skadad.

På sjukhuset ligger Josef med dropp, medvetslös. Hans pappa kommer upp och börjar förtvivlat slå mot Leo och ropa "Vad har du gjort, vad har du gjort!" Leo försvarar sig inte. Sen springer han därifrån, hoppar ut genom ett fönster och i sin fantasi möter han åter mördaren, och skjuter honom, skott på skott som träffar men han faller inte.

Shahab och Leo går därifrån medan vi hör polissirener i bakgrunden. På mobilen förstår vi av Shahabs ansikte att Josef har dött på sjukhuset.

Som i trans går Leo i ett bostadsområde. Vi förstår att han är på väg mot en lägenhet där mördaren befinner sig. Han ringer på, de sitter och spelar kort i lägenheten. En man går och öppnar. Vi hör skott. Slutbilden föreställer Leo ligga blödande på golvet med armarna utsträckta.

Bilden av mannen

Leo kan inte komma ur sorgen efter Amanda. Eller kanske mer exakt, han kan inte sluta förebrå sig, ta på sig skulden för Amandas död. Vid ett tillfälle säger han till sina

kompisar: "Hjälp mig." Josef svarar: "Det är svårt", Leo: "Amanda hade levt om inte jag ballat ur och blivit så rädd. Jag pissade på mig." Känslan av att som man inte ha kunnat försvara sin flickvän närmast kväver honom, han kommer inte ur känslan av totalt misslyckande.

Inte heller psykologen lyckas hjälpa honom. Han är alldeles för rastlös för att kunna ta emot en behandling, han säger:

- Tänk om jag mår bättre av hämnd? Det är det enda jag tänker på. Dina piller hjälper inte, säg mig istället vad jag ska göra. Det är bara ord, ord, ord. Jag känner inte längre någon sorg, jag vill bara hämnas!

Regissören Josef Fares har berättat om sin egen fascination av våldsfilm, hur filmer som *Maffiabröder* och *Scarface* som inspirerat för att de är "så coola". Han menar att nästan alla killar har de där känslorna inom sig men att han nu ville göra en rå antivåldsfilm, så långt bort från det coola som möjligt. Och som istället tar avstånd från våldet.

I tonåren är de där känslorna som starkast hos många killar. Alla vill vi bli älskade och en del killar märker snabbt att vissa tjejer gillar tuffa killar, och det blir förstås väldigt viktigt för killarna som snabbt lär sig koderna för hur man skall uppträda och vara.

Kanske är det så att allting börjar på dagis eller i hemmet när den lilla flickan ramlar och de vuxna säger: oj, oj slog du dig lilla vän, kom så ska jag trösta. Men om en liten kille trillar kan man höra: Det där var väl inte så farligt, det var väl inget att lipa för.

- Hur ser tjejerna i klassen på killars tuffhet? Hur viktigt är den och vad är egentligen tuffhet? När får killar gråta?

- Forska kring samhällets bild av kvinnor och män och mäns respektive kvinnors självbild. Hur ser de olika mans- och kvinnoidealen ut genom tiderna, i konsten, i litteraturen, i filmen?

- Hur ser bilden av en tuff tjej ut?

Våld föder våld

Filmen *Leo* skildrar ett naket och oprovocerat våld av det slag som vi läst om i media en hel del de senaste åren. Men det är förstås en historia som följt mänskligheten sedan urminnes tider. Våldet är ett gissel som människan inte tycks kunna skaka av sig.

Josef Fares har tydligt valt att inte söka ge en förklaring till varför mannen utanför krogen, Gago, tar ett sådant övervåld. Han har inte önskat göra det lätt för oss genom att peka på en dålig barndom så att vi tryggt skall kunna förklara våldet och peka ut en syndare och konstatera att "jag är god, de andra är onda." eller att det är föräldrarnas fel. Men det är sällan så enkelt.

I det samtal Josef har med sin pappa hemma i soffan, när Josef på allvar börjar bli orolig för sin vän Leo, säger pappan att Leo har varit med om något mycket tufft och att det inte är lätt att skilja på rätt och fel i såna situationer. "Människan kan göra vad som helst i en sån situation. Vi får hoppas att Gud leder oss rätt."

- Är människan av naturen självdestruktiv? Vad är god-

het, beskriv en god människa. Vad är ondska? Hur uppstår den? Kan man födas ond?

- Det sägs att vad som utmärker oss som människor till skillnad mot djuren är vår förmåga till empati, medkänsla. Ändå verkar det som att empatin, kärleken står sig rätt slätt mot de krafter som kommer i rullning när en så stark händelse som ett mord kommer in i bilden. Diskutera.

- Josef demonstrerar vid skjutövningen Leo och Shahab har i skogen med den införskaffade vapnet, genom att vägra skjuta själv och han lämnar också området först. Ändå ställer han upp sen när det verkligen gäller. Hur föds våldet, behovet av hämnd? Hur ser mekanismerna ut? Vilka ingredienser skall till?

- Både Shahab och Josef är lojala med sin kompis Leo och ställer upp för honom när han talar alltmer om hämnd som enda utväg. Vad betyder begreppet lojalitet för eleverna? Sträcker den sig så långt att man tar till våld av lojalitet med en kompis?

- Hur ser eleverna på samhällets ansvar kring dessa frågor? Hur fungerar polisen och rättsväsendet? Är de av Riksdagen instiftade lagarna och straffskalorna de rätta? Krävs det hårdare tag eller vinner vi kampen mot våldet på annat sätt, att genom en utbyggd och resursstark vård och omsorg möta problemen? Är det någon i klassen som kan peka på att våld någonsin i grunden löst ett problem, vare sig på det privata eller det internationella planet?

- I filmens sista scen ser vi Leo ligga på golvet med utsträckta armar och associationerna går förstås till Jesus på korset. Och i Bibeln står det att den som tar till svärd skall med svärd förgås. Däri ligger någon form av rättvisetänkande. Men så blev det inte, eller hur? I filmen är det våldets offer som förgås. Är det en bild av vår tids vanmakt?

- Vi ser tydligt att förövaren, den våldsamma mannen är från Balkan. Är det viktigt eller spelar det ingen roll, det är ju inte där konflikten ligger?

Filmens språk

Redan i filmens absolut första bild slås temat fast. Vi ser Leonard i närbild, hans ansikte är ganska rent, som om det står på en egg och snart skall tippa över i sorg eller glädje. Den här gången blev det glädje, han fyller trettio år och hans vänner finns samlade runt omkring honom. Livet ler. Men livet kan vara skört, våldet kan drabba oss och det är också vad som sker i berättelsen.

På ett liknande sätt arbetar regissören och teamet med dialektiska medel filmen igenom för att hela tiden ställa lyckan mot våldet, olyckan, det destruktiva. Ta bara som ett exempel scenen från kyrkogården efter att Leo förkrossad har gråtit vid Amandas grav. När de tre vännerna sedan omfamnar varandra ser vi en bil stå lysande röd - kärlekens och livets färg - mot fonden av en mörk gråskala, en kylslagen dag på kyrkogården.

Insprängda i filmen finns också drömscener med Leo



och Amanda i ömsinta, varmt kärleksfulla situationer som kontrast till vardagens oändliga saknad och sorg. Drömmar som allteftersom ändrar karaktär till att bli våldsamma drömmar om hämnd mot mördaren. Exempelvis drömmen utanför sjukhuset mot filmens slut där Leo skjuter mördaren och mördaren sen tar ifrån Leo pistolen och riktar den mot honom, in i munnen, så som han gjorde i början av filmen. Sen flyter scenen över i att Leo själv håller i pistolen och trycker på avtryckaren gång efter gång för att söka ta sitt liv, men det finns inga kulor kvar.

Regissören har också berättat att hela filmen togs upp helt kronologiskt, alltså filmades scen efter scen så som de visas i den färdiga filmen. Det normala vid filmning är annars att scener från olika inspelningsplatser filmas lite om vartannat där andra, ekonomiska, praktiska hänsyn styr i vilken ordning filmens scener spelas in och att sedan i efterarbetet allting klipps in i rätt ordning.

I syfte att nå största möjliga äkthet kring våldet så slogs man på riktigt så långt det gick, Leonard Terfelt fick exempelvis hjärnskakning och bröt ett revben. "Vi kallade oss också med våra riktiga namn i filmen för att nå en så dokumentär känsla som möjligt", har Josef Fares sagt i en intervju.

• Vad tycker eleverna, känns filmen dokumentär? Att göra en actionfilm som tar avstånd från våldet är alltid en balansgång, tolkar eleverna filmen som en antivålds-film?

Produktionsuppgifter

Sverige 2007

Producent: Anna Anthony

Manus, regi & klipp: Josef Fares

Foto: Aril Wretblad

Kompositör: Jon Ekstrand

Scenografi: Sara Ejevärn

Kostym & mask: Mimmi Harms Oredsson

I rollerna

Leo - Leonard Terfelt

Josef - Josef Fares

Shahab - Shahab Salehi

Amanda - Sara Edberg

Gago - Dragomir Mrsic

Leos mamma - Eva Fritjofson

Josefs pappa - Jan Fares

Tekniska uppgifter

Speltid: 78 minuter

Format: Cinemascope

Ljud: Dolby digital

Censur: Från 15 år

Svensk premiär: 30 november 2007

Distribution

Svensk Filmindustri, 169 86 Stockholm Tel 08-680 35 00, fax 08-680

37 83 sffilm@sf.se

Redaktion

Andreas Hoffsten & Per Ericsson Barn & ungdom, Svenska Filminstitutet, mars 2008